

4545

ΑΠ' ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΑ ΤΑΠΕΙΝΑ

ΚΑΙ

ΤΑ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΑ

*Εἶνε κάποια δράματα
σκληρὰ ξετιλυγμένα
στῆς ζωῆς τὰ ταπεινὰ
καὶ τὰ συνηθισμένα
(Ἄπ' τὸν «Τάφο» τοῦ Κωστή Παλαμά)*

ΟΜΙΛΙΑ

ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΕΝ Τῆ ΤΕΚΤΟΝΙΚῆ ΣΤΟΑΙ «ΑΡΜΟΝΙΑΙ»

ΥΠΟ Α. ΚΟΥΚΟΥΔΗ, ΙΑΤΡΟΥ

Τύποις Τάσσου Βακαλοπούλου

ΑΠ' ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΑ ΤΑΠΕΙΝΑ

ΚΑΙ

ΤΑ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΑ

*Εἶνε κάποια δράματα
σκληρὰ ξετιγγμένα
στῆς ζωῆς τὰ ταπεινά
καὶ τὰ συνηθισμένα*
(Ἐπ' τὸν «Τάφο» τοῦ Κωστή Παλαμά)

ΟΜΙΛΙΑ

ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΕΝ Τῆ ΤΕΚΤΟΝΙΚῆ ΣΤΟΛῆ «ΑΡΜΟΝΙΑΙ»

ὑΠὸ Α. ΚΟΥΚΟΥΔΗ, ΙΑΤΡΟΥ

Τύποις Τάσσου Βακαλοπούλου

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί!

Τὸν τίτλο τοῦ διηγήματός μου τὸν ἐπῆρα ἀπὸ μερικοὺς στίχους, ποὺ συνήντησα μέσα σ' ἓνα ποίημα τοῦ Κωστή Παλαμά, ποὺ τὸ ὀνομάζει «Ὁ Τάφος». Θὰ σὺς διαβάσω στὸ τέλος ἓνα μέρος ἀπ' αὐτό.

Τὴν ἔμπνευσι, μοῦ τὴν ἔδωκε ἓνας μικρὸς, ποὺ μ' ἔφερε σπῆτι ἓνα πακέτο καὶ σὰν τὸν ρώτησα, τί θὰ κάνῃ τὰ δέκα γρόσια ποὺ τοῦ ἔδινα γιὰ φιλοδώρημα, μ' ἀπήντησε, πῶς θ' ἀγοράσῃ τετράδια γιὰ τ' ἀδελφάκια τοῦ ποῦ πάνε στὸ Σχολεῖο, ἐνῶ ὁ ἴδιος μικρὸς μικρὸς ἀναγκάστηκε ἀπὸ φτώχεια καὶ ὀρφάνια νὰ μπῆ σὲ δουλειά, νὰ κερδίξῃ τὸ ψωμί του.

Ὅπως βλέπετε, τὸ θέμα μου εἶνε παρμένο ἀπὸ τὰ λαϊκὰ στρώματα τῆς κοινωνίας, ἀπ' τὴ φτώχεια καὶ τὴν ὀρφάνια.

Ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἓνας Γάλλος συγγραφεὺς δὲν θυμᾶμαι ποιός, παρουσίασεν ἔργο παρμένο ἀπ' τὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ, μιὰ θύελλα ξέσπασε στὸ κεφάλι του. Συνηθισμένοι, ὅπως ἦσαν οἱ λόγιοι, νὰ διαλέγουν τὰ θέματά τους μεσ' ἀπ' τὴ ζωὴ τῶν βασιληάδων, τῶν πριγκίπων τῶν ἀριστοκράτηδων ἢ ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ καὶ Λατινικὸ κλασικισμό, διαμαρτυρηθῆκανε πο-

λύ πολὺ ζωηρὰ γι' αὐτὸ τὸ νεωτερισμὸς, γιὰ τὸ λαϊκὸ τὸ θέμα.

Μὰ σιγὰ σιγὰ τὸ θέμα τὸ λαϊκὸ συνηθίστηκε, κι' ἀπὸ πολλὰ τῶρα χρόνια ἀναπτύσσεται παράλληλα μὲ τὸ ἀριστοκρατικὸ καὶ κλασικόν.

Καὶ βλέπομε π. χ. στὴ Γαλλία ἀπ' τῶνα μέρος τὸν Paul Bourget ν' ἀναλύη σὰν χημικὸς τὲς ψυχὰς τῶν ἀριστοκράτηδων, ποῦ μέσα στὸ κύκλω τους γεννήθηκε, μεγάλωσε καὶ πηγαινοέρχεται, κι' ἀπ' τ' ἄλλο μέρος ἔχομε τὸν Emile Zola ποῦ μπαίνει μέσα στὴ ταβέρνα, στὸ μεταλλεῖο, στὸ ἐργοστάσιον, στὸ στρατῶνα καὶ μᾶς ζωγραφίζει ἕλες τὲς ἀθλιότητες ποῦ συναντᾷ κανεὶς ἐκεῖ μέσα.

Σὲ διάλεξα τὸ θέμα μου, βρέθηκα σὲ πολὺ δύσκολη θέσι γιὰ νὰ τὸ ξετυλίξω. Ἡ τύχη δὲν θέλησε νὰ γνωρίσω ἀπὸ κοντὰ τὴ φτώχεια, τὴν ὀρφάνια καὶ τὴ στέρνησι, καὶ σὰν γιατρὸς ἀκόμα, πολὺ λίγο γνῶρισκ' αὐτὲς τὲς ἀθλιότητες, ποῦ τόσο καλὰ τὲς γνωρίζει ὁ γιατρός τῆς συνεικίας.

Καὶ ἔμωσ ἐξέβαλα στὸ νοῦ μου νὰ τὲς ζωγραφίσω μὲ τ' ἄτεχνο πινέλο μου.

Ἄν πάρετε ὑπ' ὄψιν βι βάζω τὸν ἥρωά μου, ἓνα παιδάκι δέκα πέντε χρονῶν, ἓνα τελειόφοιτο τῆς Νυκτερινῆς Σχολῆς, νὰ διηγηθῆ ὁ ἴδιος τὴν ἱστορία του, καὶ ἂν συλλογισθῆτε πῶς δὲν εἶνε εὐκολο σ' ἓνα σαραντάρη γιατρὸ σὰν κι' ἐμένα νὰ δανεισθῆ τὲς σκέψεις, τὰ αἰσθήματα καὶ τὴ γλώσσα ἐνὸς μικροῦ ἐργάτου, θὰ καταλάβετε ἀκόμη πειὸ καλὰ τὲς δυσ-

κολίες ποῦ ἀπάντησα καὶ θὰ συγχωρέσετε τὲς ἀτέλειες ποῦ θὰ παρατηρήσετε.

Ἄπ' τ' ἄλλο μέρος θὰ δῆτε πῶς πολλὰ κοινὰ πράγματα παρμένα ἀπ' τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν ὑγιεινὴ, τὰ περιγράψω μὲ περισσὲς λεπτομέρειες, μὰ θὰ σᾶς ἀπαντήσω, πῶς αὐτὸ τὸ διήγημα δὲν τὸ γράφω γιὰ μεγάλους καὶ μορφημένους ἀνθρώπους σὰν καὶ σᾶς, ἀλλὰ γιὰ ἐργάτες σὰν τὰ παιδιὰ τῆς Νυκτερινῆς Σχολῆς.

Ἄν ἀποφασίζω νὰ τὸ διαβάσω μπρὸς σας, τὸ κόμνω μὲ τὴ γλυκεῖα ἐλπίδα νὰ κινήσω ἀκόμα πειὸ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὸ Σχολεῖόν μας. Ἄν ἐπιτύχω στὸ σκοπὸ μου, θὰνε γιὰ μένα ἢ πειὸ μεγάλη ἀντάμοιψι γιὰ τὲς νύχτες ποῦ ξαγρύπνησα πάνω σ' αὐτὲς τὲς γραμμὰς.

Κωνσταντινούπολις-Πέραν. Νοέμβριος τοῦ 1926.

A. ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ, ΙΑΤΡΟΣ

Ἐδιαβάστηκε στὴ Μασονικὴ Στοὰ "Ἀξιομύα", ἢ ὅποια ἀποφάσισε νὰ τὸ τυπώσῃ καὶ νὰ τὸ διαμοιράσῃ δωρεάν στὸ φτωχὸ ἐργατικὸ κόσμον.

Α Π' ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΑ ΤΑΠΕΙΝΑ

ΚΑΙ

ΤΑ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΑ

Τι χαρά! Τι εύτυχία!

Ύστερα πῶ μείναμε πέντε ὀλόκληρα χρόνια σ' ἓνα σκοτεινό, στενάχωρο κι' ἀνήλιαγο δωμάτιο, ξαναγουρίζουμε σήμερα μαζί με τὴ μητέρα μας στὸ σπιτάκι πῶ εἶχαμε γεννηθῆ τὰ δύο ἀδελφάκια μου κι' ἐγώ.

Ἐνα μικρό, μικρούτσικο σπιτάκι κοντὰ στὴν Εὐαγγελίστρια. Ἐνα δωματάκι δεξιὰ μόλις μπῆς ἀπὸ τὴν πόρτα χρησίμευε γιὰ τραπεζαρία, ἀπὸ πάνω ἕνα μεγαλύτερο γιὰ ὕπνο, στὸ ὑπόγειο ἢ κουζίνα κολι τὸ πλυσταργιὸ καὶ πίσω ἕνας μικρὸς κήπος.

Ὁ πατέρας μας ἦταν κτίστης, κι' ὅπως μάθαμε ἀργότερα ἀπὸ τοὺς σιντεχνίτες του, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλλίτερους κτίστες τῆς Πόλης, περιζήτητος ἀπὸ τοὺς ἐργολόβους γιὰ τὴν παστρικά του τὴν δευτεία καὶ τὴν τιμιότητά του, γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔμεινε ποτὲ ἄεργος.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ὁ μπαμπᾶς μας ἦτανε καὶ πολὺ καλὸς οἰκοκύριος. Σὰν τέλειωνε τὸ θράδου ἢ δουλειά, ἐρχόντανε ἴσια σπίτι καὶ πάντα φορτωμένοι ἀπὸ πακέτα μὲ φαγώσιμα καὶ ἄλλα καλὰ πράγματα.

Μόλις ἔμπαινε σπίτι, ἔβγανε τὰ ρούχα τῆς δουλειᾶς, ποὺ ἦτανε λερωμένα ἀπὸ ἀσβέστη, λάσπες καὶ χρώματα, πλυνόντανε καλὰ καλὰ μὲ σαποῦνι καὶ ζεστό νερό. ἔβραζε ρούχα καθαρά καὶ καθόντανε στὸ σοφὰ τῆς μικρῆς τραπεζαρίας μας. Τότε' ἀμέσως τ' ἀδελφάκι μου κι' ἐγὼ τρέχαμε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν τραβολογούσαμε σὰν τρελλὰ, ἕνας ἀπ' ἑδῶ, ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ. Μᾶς ἀγκάλιαζε ἔλα μὲ τὴ σειρά, μᾶς φιλοῦσε, μᾶς χόρευε πάνω στὰ γόνατα του κι' ἦταν ἔλος χαρὰ καὶ εὐτυχία.

«Ἐυλογημένα παιδιὰ, φώναζε συχνὰ πυκνὰ ἡ μητέρα μας, δὲν καταλαβαίνετε πῶς ὁ μπαμπᾶς σας εἶνε κατόκοπος ἀπ' τὴ δουλειὰ καὶ σεῖς τὸν καιράζετε περισσότερο μὲ τὲς τρέλλες σας».

«Ὁχι, ὄχι, δὲν μὲ κουράζουν, ἀπαντοῦσεν ἐκεῖνος, πὲς μου μόνον ἂν κανένας τους σὲ στενοχώρησε σήμερα, γιὰ νὰ μὴ τὸν χαϊδέψω πειὰ καὶ νὰ μὴ τοῦ δώσωμε ἀπ' τὰ καλὰ πράγματα ποὺ σὲς ἔφερα ἀπόψε».

Καὶ τότε' εὐθύς, τὸ καθέναι ἀπὸ μᾶς ἔτρεχε στὴ μητέρα νὰ τὴν παρακαλέσῃ γιὰ νὰ πῆ πῶς ἦτανε καλὸ παιδί ὅλη τὴν ἡμέρα, καὶ σὰν ἔλεγε ἐκείνη «ναὶ» ξαναρχίζαμε πάλι τ' ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ φιλιὰ, μιά στὸ μπαμπᾶ καὶ μιά στὴ μάνα μας.

Ὅταν ἐγὼ ὁ μεγαλιτερος ἀπὸ τὰ τρία τὰ παιδιὰ ἔγαινα κοντὰ ἑπτὰ χρονῶν, ἕνα πρωτὶ μὲ πῆρε ἡ μητέρα ἀπ' τὸ χέρι καὶ μ' ὠδήγησε στὸ σχολεῖο τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Τὴν ὥρα ποὺ κείνη συνωμιλοῦσε μὲ τὸν Κύριο Διευθυντή, ἐγὼ κύτταζα μὲ περιέργεια καὶ κάποιου φόβου ἔλα κείνα τὰ παιδιὰ ποὺ περνοῦσαβρίνανε μπρὸς ἀπὸ τὴ πόρτα βιαστικά, ζωηρά, χοροπηδῶντας. Σὲ λίγο, κτύπησε τὸ κουρδουνι, καὶ βρέθηκα κι' ἐγὼ καθισμένος μὲ τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ στὸ θρανίο.

Σιγὰ σιγὰ γνωρίστηκα μὲ τὰ παιδιὰ τῆς γειτονειᾶς καὶ πηγαινοερχόμαστε μαζί στὸ σχολεῖο καὶ τὸν ἄλλο χρόνο μᾶς ἔκαμνε συντροφιά κι' ὁ μικρότερός μου ἀδελφός ὁ Νίκος.

Κάθε πρωτὶ, σὰν ἔφευγε ὁ μπαμπᾶς γιὰ τὴ δουλειὰ, μᾶς ξυπνοῦσε τοὺς δυὸ ἢ μητέρα, μᾶς ἔβαζε νὰ σαπούνισομε τὰ χέρια μας ὡς τὸν ἀγκῶνα, τὸν λαιμό, τ' αὐτιά καὶ τὸ πρόσωπό μας. Ὅστερα καθόμαστε στὸ τραπέζι καὶ τρώγαμε λίγο ψωμί πότε μὲ τυρί, πότε μὲ ἑλῆδες καὶ πίναμε τὸ τσάι μας. Κατόπι πέρναμε τὸ δρόμο γιὰ τὸ σχολεῖο, ἀφοῦ πρώτα φιλοῦσαμε τὴ μάνα μας καὶ κείνη μᾶς ἔβγαζε ὡς τὴν πόρτα καὶ μᾶς ἔλεγε τὸ «ὦρα σας καλή».

Καὶ τὸ βράδου, σὰν γυρνούσαμε ἀπ' τὸ Σχολεῖο κι' ἐρχόντανε κι' ὁ μπαμπᾶς ἀπ' τὴ δουλειὰ, τί παιχνίδια, τί ἀγκαλιάσματα, τί ἀγάπες, τί χαρές!

Μόνο κάθε σαββατόβραδο ἄλλαζε τὸ παιχνίδι. Ἡ μητέρα ἐτοίμαζε ζεστό νερό κάτω στὴ κουζίνα,

μᾶς ἔπερνε ἕνα ἕνα μὲ τὴ σειρὰ μᾶς ἔβαζε μέσα σὲ μιὰ μαγίλη σκάφη καὶ μᾶς σαπούνιζε ἀπ' τὴ κορυφή ὡς τὰ νύχια. Ἐπὶ μωρὰ παιδιὰ μᾶς εἶχε συνειθίσει ἢ μητεροῦλα μᾶς σ' αὐτὸ τὸ λουτρὸ καθὲ σαββατόβραδο.

Τὴν Κυριακὴ μᾶς ἔπαινε ὁ μπαμπᾶς καὶ πηγαίναμε στὴν Ἐκκλησιὰ καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσι, κάμαμε ἕνα περίπατο στὸ μεγάλο δρόμο. Μᾶς ψώνιζε πότε λουκούμια πότε πάστες καὶ γυρίζαμε πίσωσπίτι γιὰ νὰ φάμε τὸ ὄρατο Κυριακάτικο φαγητὸ ποῦ μᾶς εἶχε στὸ μεταξὺ εἰτοιμάσει ἢ μητέρα μᾶς.

Καὶ ἡ ζωὴ περνοῦσεν ἔτσι ἀπλή, ἡσυχῆ, εὐτυχισμένη.

Μιὰ μέρα, σὺν γυρίζαμε ἀπὸ τὸ Σχολεῖο, βλέπω πλῆθος κόσμου, πλῆθος ἀπὸ γυναῖκες μαζευμένες μπρὲς στὴ πόρτα μᾶς. Τὶ συνέβαινε ἄραγε; Βιάζω τὰ βήματά μου καὶ προχωρῶ. Σπρώχνομαι ἀνόμεσα σ' ἐκεῖνο τὸ γυναικόκοσμο καὶ προσπαθῶ νὰ περάσω, νὰ ἔμβω σπῆτι μᾶς. Ἀκούω δεξιὰ ἀριστερὰ τὲς γυναῖκες νὰ λένε «τὴ κακομοῖρα τὴ Κυρὰ Μαρίκα τὰ δυστυχησμένα τὰ παιδάκια τῆς π' ὀρφάνεψαν». Καὶ ἔξαφνα τὰ σπαρακτικὰ κλάμματα τῆς μάννας μου ἤρθαν νὰ ξεσχίσουν τὴ καρδιά μου. Ὅσο μικρὸς κι' ἂν ἦμουνα κατάλοθα πῶς κατὶ μεγάλο κακὸ ἦρθε στὸ κεφάλι μᾶς καὶ ἔσπρωξα πειρὸ δυνατὰ τὸ κόσμον γιὰ νὰ περάσω. Κι' εἶδα τὴν μητέρα μου νὰ τραβολογᾷ τὰ μαλλιά τῆς, νὰ κτυπιέται στὸ στῆθος, νὰ κλαίῃ καὶ νὰ θρηνῇ.

Σὺν ἔρριξε τὸ βλέμμα τῆς πίνω μου, ξέσπασε σὲ πειρὸ σπαρακτικὰ κλάμματα, μ' ἄρπαξε στὴ ἀγκαλιά τῆς «Πετράκη μου, παιδί μου, μοῦ λέγει, τὸν χάσαμε τὸ χρυσὸ μᾶς τὸ μπαμπάκα».

Τὶ ἔγαινε πειρὸ ὕστερα κείνη τὴν ἡμέρα δὲν θυμῶμαι. Ἐμαθα μόνον πῶς ὁ μπαμπᾶς μου κεῖ ποῦ δούλευε στὸ τρίτο πάτωμα, ἔσπασε ξαφνικὰ ἢ σκαλοσιὰ καὶ γιὰ μίς βρέθηκε κατὰ γῆς νεκρός.

Τὴν ἄλλη μέρα κάμαμε τὴ κηδεῖα του.

Πέρασαν μερικὲς μέρες ἀπ' τὴν μαύρη κείνη μέρα ποῦ θάψαμε τὸν πατέρα μᾶς. Μιὰ Κυριακὴ, μετὰ τὴν ἀπόλυσι τῆς Ἐκκλησίας, ἐπέστρεψα ἴσια σπῆτι καὶ βρήκα κεῖ τὸν θεῖό μου τὸν Ἀνδρέα, τὸ καλὸ τὸν ἀδελφὸ τῆς μάννας μου.

Μ' ἐπῆρε στὴν ἀγκαλιά του μ' ἔσφιξε δυνατὰ δυνατὰ καὶ εἶδα πῶς τὰ μάτια του βουρκώσανε μὰ ἔννισσα πῶς συγκρατήθηκε κι' ἀμέσως ἄρχισε νὰ λέγῃ στὴ μητέρα μου :

«Ἔτσι ποῦ λέγαμε, Μαρίκα μου, ἀφοῦ βλέπῃς πῶς τὰ λίγα χρήματα ποῦ ἀφήκεν ὁ μακαριτῆς θὰ κατρακυλίσουν σὲ λίγες μέρες ὄλα, πῶς θ' ἀναγκασθῆς νὰ πωλήσῃς τὰ λίγα σιολίδια καὶ τὰ ἔπιπλα ποῦ ἔχεις γιὰ νὰ ζήσῃς ἀκόμα λίγο καιρὸ τὰ παιδάκια σου, τὸ καλλίτερον πῶχεις νὰ κάμῃς εἶνε νὰ πειάσῃς δουλειὰ. Ξέρεις πῶς, ἂν μπορούσα, θὰ σὲ βοηθοῦσα, μὰ ἔχω κι' ἐγὼ γυναῖκα, δύο παιδιὰ καὶ τὴ γρηὰ τὴ μάννα μᾶς κατάκοιτη στὸ σπῆτι. Εἶσαι ἐπιτήδεια στὰ χέργια, δόξα τῷ Θεῷ. Οἱ ἐρ-

γάτες λιγότεψην στη Πόλη, θά σέ μάθω γιά νά ράφτης άνδρικά πανταλόνια και θά σέ φέρνω και δουλειά από τὰ Μεγάλα μαγαζιά. Έτσι, θά αρχίσης νά κερδίξης πενήντα γρόσια τήν ήμέρα, πειό ύστερα έκατόν και έκατόν είκοσι, και θ' άσαι πάντα κοντά στα παιδάκια σου».

«Καλά κι άγια αυτά που λές, αδελφέ μου, άπήνητησεν ή μητέρα μου, μά ψευνάς πώς σ' αυτό τό σπιτάκι πληρώνουμε δέκα όκτιώ λίρες τό μήνα νοίκι. Πολλές φορές είχα πη στο μακαρίτη τό Κωστή πώς ήταν άκριβό γιά μάς αυτό τό σπίτι, μά κείνος πάντα μεύλεγε, πώς σ' ήποιο σπιτάκι φτωχικό, σάν τό δικό μας, μπαίνει ό ήλιος άπ' τό ποιά ως τό βράδυ, κ' έχει και πίσω λίγο κήπο γιά νά παίζουν τά παιδιά, δέν μπαίνουν ούτε άρρώστεις, ούτε γιατρούς, ούτε γιατρικά, γι' αυτό ένα τέτοιο σπίτι δέν είνε ποτέ άκριβό. Κι' αλήθεια, ποτέ δέν άρρωστήσαμε σ' αυτό τό σπίτι, ούτε μεις, ούτε τά παιδιά. Μά τώρα, που δέν είν' εκείνος, πώς μπορώ γώ νά τὰ ξεκεφαλώσω με 30 και 35 λίρες τόν μήνα, που λές πως θά κερδίξω άπ' τή δουλειά που θά μ' έβρης τρία παιδιά, ψωμί, φαγι, ρούχα, κηπούτσια και 18 λίρες τό μήνα γιά νοίκι».

Σε λίγες μέρες, ή μητέρα μας άρχισε νά ξεπουλή μερικά πράγματα τοί σπιτιού μας, πουύλεγε πως δέ θά χωρέσουν στο δωμάτιο, που θά πηγαίναμε νά κατοικήσωμεν άπό τώρα κι ύστερα. Και κάθε φορά που έβγαине ένα πράγμα άπ' τό σπίτι μας

έβγαине κι άπ' τὰ βήθεια τής καρδιά, τής μάννας μας ένας μακρόσυρτος άνχοτενχμός, και τὰ μάτια της πλημμυρίζανε δάκρυα.

Κι' εγώ, σάν νά αισθανούμουνα μιá ξετρα γι' αυτούς τους ανθρώπους π' εύρχόντανε και αγοράζανε με λίγα ψωροχρήματα, αυτά τὰ επιπλα που τ' αδελφάκια μου πιάνοντες κι' άκουμβόντες σίρανε τὰ πρώτα βήματά τους και τὰ θαρούσαμε ξερά σάν τήν άγια Τράπεζα.

Μά ύστερα πάλι σκεπτόμουνα, πώς δέν είχα δικαιο νά έχθρεύουμε αυτούς τους ανθρώπους. Άν δέν ήταν αυτοί, θάταν άλλοι, κι' αν δέν ήσαν και οι άλλοι, ποιός θά μάς φύλαγε αυτά τὰ πράγματα που δέ θά είχαμε πειά μέρος νά τὰ τοποθετήσουμε, σάν πηγαίναμε στο μονάκριβο δωμάτιο.

Τήν έρχομένη Κυριακή κουβαλήσαμε τὰ λίγα πράγματα, που μάς μείνανε, στο σπίτι, όπου ή μάννα μας είχε πειάστη ένα δωμάτιο με έπτά λίρες τό μήνα. Κάτω, κει που τελειών' ή Καρναβούλα, ένα σπίτι αρκετά μεγάλο, πέτρινο, μά παληό, ξεθωριασμένο, κακόθωρο σάν ψωρογάρικο σκυλλί. Μιá βαρειά κι' άσχημη μρωδιά σου χτυπά στη μύτη σάν μπαίνης μέσχα. Άπό μιá όλοσκότεινη σκάλα κατάμαυρη από τή βρώμα, άναιδήκαμε στο δεύτερο πάτωμα. Τό δωμάτιό μας ήτανε στα όπίσθια του σπιτιού κι' άπ' τὰ παράθυρά του βλέπαμε ένα ταίχο, ύψηλό, μαυροπράσινο άπ' τή μούχλα και τήν ύγρασία. Μά μέσα, έλαμπε άπ' τή καθαριότητα, γιαι

δυό μέρες πριν, ή κακομοίρα ή μητέρα μας με τὰ χέρια της είχε ἀσβεστόσει τούς τείχους και είχε σφουγγαρίσει τὸ πάτωμα. Ἀρχίσαμε ἀμέσως νὰ συγυρίζουμε τὰ πράγματα ποῦ ἦτανε ἀκίμη πεταμένα δῶ κι' ἐκεῖ.

Σ' αὐτὸ τὸ σκοτεινὸ κι' ἀνήλιαγο δωμάτιο ἔπρεπε ἀπὸ τώρα κι' εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τρώμε, νὰ κοιμώμαστε, νὰ μαγειρεύουμε και νὰ πλυνώμαστε. Ἔτσι ἦτανε φυσικὰ σ' ἐλόκληρο αὐτὸ τὸ σπίτι, κάθε δωμάτιο και μιὰ οἰκογένεια, ὅλες φτωχιᾶς και κακομοιρισμένες.

Κουρασμένοι ὅπως εἴμαστε ἀπὸ τὸ κουβάλημα, μητέρα και παιδιά, φάγαμε λίγο τυρὶ ψωμὶ και πέσαμε νὰ κοιμηθοῦμε. Μεσ' ἀπ' τὸ ὕπνο τὸ βαθὺ καὶ ἄγριες φωνές μᾶς ξύπνησαν, ὡς νὰ οὐκιάνανε μιὰ γυναίκα. Στὸ μεταξὺ παιδιά κλαίγανε, ἐπιπλα ἀναποδογυρίζανε, ποτήρια, πιάτα σπάνανε. Θεέ μου τί ἀγριήλα! Ἡ μητέρα μας θαρρώντας πῶς ἦτανε φωτιὰ τρέχει στὴ πόρτα, πίσω της κι' ἐμεῖς κρατώντας την ἀπὸ τὴ νυκτικιά. Ἐνα μικρὸ λαμπάκι ἀκουμπισμένο σὲ μιὰ θέσι, ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα μας, ἔφεγγε φτωχικά.

Ἐξαφνα μιὰ γυναίκα ὡς τρελλὴ πέρασ' ἀπ' ἐμπρός μας, ὡς νὰ κατακυλοῦσε τὴ σκάλα, φωνάζοντας «ὡσὶτέ με θὰ με σκοτώσῃ» και πίσω της, ἕνας ἄνδρας με μάτια γουρλωμένα ἄγρια, με μαλλιά ὀλόρθα, ἔτρεχε κρατώντας στὰ χέρια σηκωμένο ἕνα πελώριο μαχαῖρι.

Κεῖνη τὴ στιγμὴ, ἄνοιξ' ἡ ἀντικρινὴ μας πόρτα κι' ἕνας ἄνδρακλας βγήκεν ἀπ' ἐκεῖ ὡς νὰ κεραυνός, ἄρπαξε τὸν πρώτο ἀπὸ πίσω, τὸν ἔβαλε γιὰ μιὰ στιγμὴ κάτω και τοῦ πήρε ἀπ' τὰ χέρια τὸ μαχαῖρι.

Ἡ μητέρα ἔκλεισε τὴν πόρτα και μᾶς ἔβαλε νὰ ξαναπλαγιάσουμε, μὰ δὲ μᾶς ἔπερνε ὁ ὕπνος ἀπ' τὸ φόβο, ἀπ' τὴ τρομάρ μας.

Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ στὴ ζωὴ μου τὴν ἀγροϊήλα κείνου τοῦ ἀνθρώπου, τὸ φόβο τῆς γυναικας του και τὴ τρομάρ τὴ δικιά μας.

Τὴν ἄλλη μέρα ἤρθε στὸ δωμάτιό μας ἡ γειτόνισσα μας ἡ Κυρά Ἀγγελικὴ ὅπ' τ' ἀντικρινὸ δωμάτιο, κι' ἔλεγε πῶς συχνὰ πυκνὰ γινόντανε σ' αὐτὸ τὸ σπίτι αὐτὲς αἰ σιηνές τῆς χθεσινῆς βραδυᾶς. Ἦταν ὁ Λάζαρος ὁ ψυχρᾶς, ποῦ ἔσα κέρδιζε τὴν ἡμέρα ἀπ' τὰ ψάργια, τ' ἄφινε τὸ βράδυ στὸ καπηλειὸ και ὡς νὰ ἔρχόντανε σπίτι ἀργὰ τὴν νύκτα στουπὶ στὸ μεθύσι, γύρευε ὡς τόσο μιὰ αἰτία γιὰ καυγᾶ. Πότε εὔρισκε κρύο τὸ φαγί, πότε πολὺ ζεστό, πότε ἄρμυρὸ και πότε ἀνάλατο. Κι' ἔπειτα γιὰ νὰ κοιμηθῶνε τὰ παιδιά πριν ν' ἀρθῆ αὐτοί, ὁ πατέρας τους. Νὰ λοιπὸν μπουνιές και γροθιές στὴ γυναίκα του. Στὸ μεταξὺ ξυπνούσανε τὰ παιδιά κι' ἀρχίζανε τὰ κλάμματα. Νὰ λοιπὸν κι' αὐτὰ. Κι' ἡ μητέρα ἔμπικνε στὴ μέση νὰ κροφυλάξῃ τὰ παιδιὰ της ἀπ' τὴ λύσσα τοῦ μπαμπᾶ, κι' αὐτοί, μέσα στὴ τρέλλα του κείνη, ἄρπαχνε ὅτι βρισκόντανε ἐμ-

πρός του και τὸ κατέβαζε στὸ κεφάλι τῆς γυναί-
κας του, καὶ κάποτε κάποτε ἄρπαχνε καὶ τὸ μαχαί-
ρι γιὰ νὰ τὴ σκοτώσῃ. Κι' ἄρχιζε τότε τὸ κυνηγη-
τὸ στῆς σιῶνες, τὸ σπιτί ὀλόκληρο γινότανε ἀ-
νάστατο, ὅλοι σηκωνόντανε στὸ πόδι. «Θεὲ μου,
θεὲ μου, τί κακὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ πιστό, ἔλεγεν ἡ
Κυρὰ Ἀγγελικὴ στὴ μητέρα μου. Δόξαι τῷ Θεῷ
ὁ Ἀντώνης, ἔτσι λέγανε τὸν ἄνδρα τῆς, δὲν τὸ βᾶ-
νει στὸ στόμα του, γι' αὐτὸ κι' ἔχει τὴν ὑγεία του.
Τὸν εἶδατε γῆδες βράδυ πῶς; γιὰ μιὰ στιγμή ἔδρα-
ξεν αὐτὸν τὸν μεθύστακα τὸ Λίτζαρο καὶ τὸν ξά-
πλωσε χάμω.

Δὲν πέρασαν δύο μέρες καὶ πάλι τὰ ἴδια εἶχα-
με. Μὰ σιγὰ σιγὰ ἀρχίσαμε νὰ συνηθίζουμε σ'
αὐτὸ τὸ κακὸ. Ἡ μητέρα μας δὲν σηκωνόντανε πειὰ
νὰ βγῆ στὴ πόρτα νὰ δῆ τί γίνεται καὶ μεῖς σκε-
παζόμαστε πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι γιὰ νὰ μὴν ἀκού-
με τὸ δαιμονισμένο θόρυβο κι' ἀγριεύομαστε.

Σὰν φεύγαμε μεῖς τὸ πρωὶ γιὰ τὸ σχολεῖό, κλει-
δωνε ἡ μάνα μας τὴν πόρτα καὶ πήγαινε πάνω
στὰ Ἰαταῦλα στοῦ θειοῦ μας τοῦ Ἀνδρέα γιὰ νὰ
μάθῃ νὰ ράφτῃ ἀνδρικά πανταλόνια. Μὰ δὲν ἄρ-
γησε ἡ δύσμοιρη νὰ μάθῃ τὴ τέχνη καὶ σὲ λίγες
μέρες ἔπερνε δουλειὰ σπιτί. Κι' ἔταν μεῖς γυρίζαμε
ἀπ' τὸ σχολεῖό, τὴ βρῖσκαμε σκυμμένη πάνω στὸ
βελόνι, κι' ἀργὰ τὴ ἴουκτα ἐξακολουθοῦσε τὴ δουλειὰ
κάτω ἀπ' τὸ φῶς τῆς μικρῆς λαμπίτσας μας, ὅσω
ποῦ νὰ κουρασθοῦν τὰ μάτια τῆς. Κι' ἔλ' αὐτὰ τὰ

τραβοῦσε μὲ ὑπομονὴ καὶ ἐγκαρτέρησι, χωρὶς κανέ-
να πικρόλογο, χωρὶς βογγητό, πρὸς χάριν μας, πρὸς
χάριν τῶν παιδιῶν τῆς. Κι' ἂν καμμιά φορὰ τῆς
ξέφευγε κανένας βιθὺς στεναγμὸς ἢ τὰ μάτια τῆς
πλημμυρίζανε δάκρυα, ἦτανε ὄχι γιὰ κούραση καὶ
ὑπόφερε, μὰ γιὰ τὴ θυμούντανε τὸ σκληρό, τὸ τρα-
γικὸ θάνατο τοῦ μπαμπᾶ μας ἢ ἔδλεπε πῶς στε-
ρηθίκαμε μεῖς τὰ παιδιά τῆς τὰ καλὰ ποῦ εἶχαμε
δῆ, ἔταν ζοῦσε κείνος.

Κι' ἡ μέρες, περνούσανε ἔτσι ἄχαρα, φτωχικά,
στενάχωρα.

Τὸν ἄλλο χρόνο, [ἤμουνα τότε ἔνδεκα χρονῶ
καὶ πήγαινα στὴ τετάρτη τάξι] μέσ' στὸ χειμῶνα
ἔπεσα βαργιά ἄρρωστος. Τὲς πρώτες μέρες μοῦ προ-
νοῦσε τὸ κεφάλι, ἡ μύτη μου ἔτρεχε αἷμα, τὰ χεῖ-
λη μου καϊόντανε, ὁ λαϊμός μου στέγωνε καὶ γύ-
ρευα πάντα νερὸ νὰ δροσισθῶ. Ὅστερα δὲ θυμᾶ-
μαι τί ἔγεινε. Πολὺ πειὸ ὕστερα ἔμαθα πῶς εἶχα
πάθη τύφο.

Σὰν ἄρχισα νὰ γίνωμε καλά, νὰ περπατῶ σι-
γὰ σιγὰ καὶ τρεμουλιαστὰ μέσα στὸ δωμάτιο, ὁ ἀ-
δελφός μου ὁ Νίκος μ' ἔλεγε πῶς ἦρθε πειὰ ἡ ἀ-
νοιξι, πῶς οἱ κῆποι ἦταν καταπράσινοι, τὰ πρώτα
τριαντάφυλλα εἶχαν φανῆ, τὰ χελιδόνια εἶχαν χτί-
σῃ τὲς φωληγῆς των, ὁ αὐλόγηρος τοῦ σχολεῖοῦ δὲν
εἶχε πειὰ λάσπες καὶ τὰ παιδιά παίζανε καὶ τρέ-
χανε ἐλεύθερα καὶ χαρούμενα.

Σ' αὐτὰ τὰ λόγια τ' ἀδελφοῦ μου μιὰ λύπη βα-

θειά κυρίευσέ τή ψυχή μου. Γιατί νά μή μπορώ κι' ἐγώ νά πάγω στό σχολειό νά ξεακολουθήσω τὰ μαθηματά μου, νά παίξω καί νά χαρῶ μαζί μέ τ' ἄλλα τὰ παιδιά!

Μιά μέρα, πέρασε πάλι ὁ Γιατρός γιά νά μέ δῇ κι' ἀφοῦ μ' ἐξέτασε, στράφηκε στή μητέρα μου καί τῆς λέγει « Τίσες φορές στό εἶπα, Κυρά μου, καί σήμερα στό ξαναλέγω, πῶς μέσα σ' αὐτό τ' ἀνήλιαγο, ὕγρο, καί σκοτεινό δωμάτιο, ἀδύνατο νά δυναμώσῃ καί νά προκόψῃ αὐτό τὸ παιδί. Ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἥλιο, ἀπὸ ἀέρα καθαρό, ἀπὸ καλὸ φαγί».

Ἡ μάννα μου, τῆς πῆρε τὸ παράπονο, τὰ μάτια τῆς βουρκώσανε κι' ἡ φωνή τῆς πιγιόντανε σὺν ἔλεγε «Τί καλοφαγία κι' ἐξοχῆς μοῦ ψάλλετε, γιὰ τρέ μου! Στὴν ἀρρώστια τοῦ παιδιοῦ μου πούλησα ὅ,τι εἶχα καί δὲν εἶχα, ὡς καί τ' ἀσπρόρουχά μου, καί ὅμως χρεώθηκα καί στό μπακάλη καί στό γαλατά, στό φαρμακοποιό, στό ψωμά καί σὲ σᾶς».

Ὁ Γιατρός δὲν ἔβγαλε μιλιὰ, πῆρε τὸ καπέλο καί τὸ μπαστοῦνι του, ἔσκυψε τὸ κεφάλι καί ἔφυγε.

Τῆ κατόπι Κυριακὴ ἦρθε νά μᾶς δῇ ὁ θεὸς μου ὁ Ἀνδρέας. Ἡ μητέρα μου τοῦ διηγήθηκα ὅτι πέρασε προχθὲς ὁ γιατρός, πῶς μ' ἤυρε πολὺ ἀδύνατο κι' ἔκαμε λόγο γιά ἐξοχή καί γιά καλοφαγία, πράγματα ἀδύνατα γιά μᾶς.

«Τὰ ξεύρω, ἀπήντησεν ὁ θεὸς μου, ὕστερα ἀπὸ 'να βαθὺ στεναγμό. Ὁ κακομοῖρης ὁ γιατρός ἔκα-

με τὸν κόπο ν' ἀνέθῃ ὡς τὸ σπίτι μας γιά νά μοῦ τὰ πῆ καί μ' ἐβεβλίωσε πῶς ὁ Πετράκης μας δὲν ἔχει πειὰ κολλητικὴ ἀρρώστια πάνω του. Ἄς ἐρθῇ λοιπὸν κάμποσες μέρες νά μείνῃ σὲ μᾶς. Ἐκεῖ πάνω θὰ εἶρη καθαρό ἀέρα, ἥλιο καί κοντὰ στό παιδί μου θὰ φάγῃ κι' αὐτὸς λίγο καλὴ τροφή».

Ἡ μάννα μου ἀναπῆδησε ἀπ' τὴ χαρὰ τῆς, ἔτρεξε στό θεῖο μου, τὸν ἀγκάλιασε, τὸν φίλησε πολλές πολλές φορές κι' ἔπειτα εἶπε καί σὲ μένα νά φιλήσω τὰ χέρια του.

Δυὸ μέρες ὕστερα ἡ μητέρα μου, ἀφοῦ μ' ἔλουσε, μ' ἄλλαξε ἀσπρόρουχα, μ' ἄρπαξε στή ἀγκαλιά τῆς καί πήραμε τὸν ἀνήφορο γιά τὰ Ταταῦλα.

Στὸ δρόμο πιανόντανε ἡ ἀναπνοή τῆς ἀπ' τὴν κούρασι καί κάποτε κάποτε καθούμαστε σὲ κανένα κατώφλιο γιά νά ξεκουρασθοῦμε. Εἶχε ἡ δύσμοιρη ἀδυνατίσῃ πολὺ ἀπὸ τὰ ξενύχτια ποῦ ἔκαμε πάνω στό προσεφάλι μου κι' ἀπ' τὴ δουλειὰ τὴν ἀτέλειωτη.

Ξεχνιοῦνται ποτὲ τῆς μάννας εἰ κόποι, τῆς μάννας τὰ βίασνα, τῆς μάννας τὰ χάδια, τῆς μάννας ἡ ἀγάπη!

Τοῦ θειοῦ μου τὸ σπιτάκι ἦτανε παλαιό, μικρό, ξύλινο, μὰ ἀνοιχτόκροτο. Τὸ πρόσωπό του ἀντίκρουζε τὴ πλατεία τ' Ἀγ' Δημήτρη καί ἀπὸ τὰ ὀπίσθια εἶχε ἓνα μεγάλουτικὸ κῆπο ποῦ ἀπ' ἐκεῖ βλέπαμε τὸ Ταξεῖμι, τὴν Ἀγία Τριάδα κι' ὅλο τὸ Σταυροδρόμι.

Τὸ πρῶτ' μ' ἔβαζαν κι' ἐκαθούμουνα μπρὸς στὴ

πόρτα πού τὴν ἔλουζε ὁ ἥλιος ἀπ' τὴν Ἀνατολή καὶ τὸ ἀπόγευμα τὸ περνούσα ξαπλωμένος μέσα στὸν κῆπο. Ἐτρωγα καλὰ φαγητὰ πού τ'ἄχα ξεχάσει, ἀφ' ἑτοῦ πέθανε ὁ πατέρας μας.

Δὲν πέρασαν δέκα μέρες κ' ἄρχισα νὰ περπατῶ, χωρὶς νὰ τρέμουν τὰ πόδια μου, κι' ἀνεβοκατέβαινα τὲς σκάλες χωρὶς νὰ κουράζωμαι.

Σιγὰ σιγὰ πῆρα θάρρος κ' ἔπαιζα μέσα στὸν κῆπο μὲ τὰ ξαδέλφια μου, ἔταν γύριζαν ἀπ' τὸ Σχολεῖο.

Κάθε δυὸ-τρεῖς μέρες πετιούντανε μιὰ στιγμή ἢ μάννα μου στοῦ θειοῦ μου νὰ δῆ πῶς πηγαίνω κι' ἔφευγε γεμάτη χαρὰ καὶ εὐτυχία πού μ' ἔδλεπε νὰ περπατῶ ἐλεύθερα καὶ κύτταξε πῶς πῆραν νὰ κοκκινίζουν τὰ χεῖλη μου καὶ τὰ μάγουλά μου.

Πέρασαν ἔτσι δύο μῆνες. Εἶχα πειὰ δυναμώση καλὰ καλὰ. Τὴν Κυριακὴ ἦρθε ἡ μητερίτσα μου νὰ γυρίσωμε στὸ φτωχικό μας.

Μ' ἔβαλε νὰ φιλήσω τὰ χέρια τοῦ θειοῦ καὶ τῆς θεῖας μου, νὰ φιληθῶ μὲ τ' ἀξαδελφάκια μου καὶ τὴ στιγμή πού φεύγαμκι τὴν ἄκουσα νὰ λέγῃ «Ποτέ, ποτέ στὴ ζωὴ μου, Ἀνδρέα μου καὶ Κατίνα μου, δὲ θὰ ξεχάσω τὴ καλοσύνη πού μ' ἐκάματε. Ἡ εὐγνωμοσύνη θὰ ριζώσῃ βαθειὰ μέσ' τὴν καρδιά μου καθὼς καὶ στὴ καρδιὰ τοῦ Πετράκη μου».

Γύρισα λοιπὸν πίσω στὸ φτωχικό μας, καὶ ξαναβρήκα κει τ' ἀξέχαστα χάδια τῆς μάννας μου, τὰ παιγνίδια μου μαζί μὲ τ' ἀδελφάκια μου, πού τόσο καιρὸ τὰ λαχταροῦσα.

Μιὰ Κυριακὴ, ὕστερα ἀπ' τὴν ἀπόλυσι τῆς Ἐκκλησίας, ἦρθε κατὰ τὴ συνήθεια τοῦ ὁ θεῖός μας ὁ Ἀνδρέας νὰ μᾶς δῆ καὶ βρήκε τὴν μητέρα μου νὰ κλαίῃ. Τὴν εἶχε προσβάλλῃ κείνη τὴν ἡμέρα ὁ χασάπης, ἔπως καὶ χθὲς ὁ μπακάλης, γιὰτὶ τὰ χρέη μας φουσκώσανε πολύ.

«Ἄκουσε, Μαρίκα μου, εἶπε ὁ θεῖός μας σὺν ἔμαθε τὰ βάσανά μας. Ἀφοῦ ἔχῃς χρέη, ἀφοῦ δὲ σοῦ φθάνουν ὅσα κερδίζεις, ἀφοῦ κ' ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω, ἔλα νὰ βάλουμε τὸν Πετράκη σὲ δουλειά».

Ἡ μητέρα μου τινάχθηκε γιὰ μιὰς ἀπὸ τὸν τόπο τῆς καὶ σὺν νὰ τῆς κακοφάνηκε. — «Πῶς, εἶπε, ἀδελφέ μου, λὲς νὰ βάλω τὸν Πετράκη σὲ δουλειά, μόλις πού τὸν γλύττωσα ἀπ' τοῦ Χάρου τὸ στόμα»!

Ἄλλ' ὁ καλὸς μας θεῖος ἐξηκολούθησε. «Ὁ Πετράκης εἶνε πειὰ ἐντελῶς καλὰ, τὸ χρόνο του ἀπὸ τὸ σχολεῖο τὸν ἔχασε, ἀντὶ νὰ γυρίξῃ στοὺς δρόμους ἢ νὰ κυλιέται ἔλη τὴν ἡμέρα σαυτὸ τὸ ὑγρὸ δωμάτιο, εἶνε καλλίτερον νὰ πάγῃ σ' ἓνα καλὸ μαγαζὶ. Ἀκριβῶς ὁ κ. Καλοῦδης ὁ ράπτης γυρεῖει ἓνα παιδάκι γιὰ τὴν πόρτα του. Τὸ μαγαζὶ του εἶνε εὐρύχωρο καὶ ἀνοιχτόκαρδο. Ὁ ἴδιος εἶνε πολὺ πονετικὸς ἄνθρωπος, τὸν ξεύρω καλά. Κεντὰ του ἓνα παιδάκι, σὺν τὸν Πετράκη μας, θὰ ἔβγαζε τὸ ψωμί του χορταστικά, χωρὶς νὰ τυρηνιέται. Αὔριο πρωτὶ θὰ περάσω νὰ τὸν πάρω νὰ πᾶμε».

Ἡ μητέρα μου δὲν ἔδγαλε πειὰ μιλιὰ, γιὰτὶ

συνήθιζε νά σέβεται τούς μεγαλειτέρους της και νά ακούη τές συμβουλές του καλού της αδελφού.

Έτσι από την άλλη μέρα ξεκίνησε μαθητευόμενος στο κυρίου Καλούδη τὸ ραφείο, όπου και εργαζομαι έως σήμερα που γράφω αυτή την απλή και μικρή μου ιστορία.

Τές πρώτες μέρες, ελπιούσα μέσα σ' αυτό τὸ μαγαζι μ' ἐμάλλοναν, και ὁ κύριος Καλούδης και οἱ ἐργάται του, γιατί φαίνεται, πῶς κτυποῦσε τὸ κωδουὶνι δυὸ και τρεῖς φορές κ' ἐγὼ δὲν ἔτρεχα ν' ἀνοίξω τὴν πόρτα, ἢ κάποιος τους μ' ἐφώναζε κί' ἐγὼ δὲν ἀπαντοῦσα.

Ντροπέμουνα, κατακοκκίνιζα και θύμωνα ἀπὸ μέσα μου, μὰ ὕστερα συλλογιζόμουνα πῶς εἶχαν δίκηιο, γιατί τές πρώτες μέρες, ὁ νοῦς μου δὲν ἦτανε στὸ μαγαζι, παρὰ πετοῦσε πότε στὸ φτωχικό μας δωμάτιο, στὴ μάννα μας, στὸ Νίκο, στὴν Ἐλενίτσα μας, πότε στὸν κήπο τοῦ θείου μου και πότε στὸν αὐλόγυρο τοῦ Σχολείου.

Μὰ σιγὰ σιγὰ ἄρχισα νά συνηθίζω τὸ μαγαζι' στὸ πρώτο κουδούνισμα ἔτρεχα ν' ἀνοίξω τὴν πόρτα, και στὸ πρώτο φώναγμα ἤμουνα παρών. Ἐπειτα ἔμαθα νά μαζεύω τές καρφίτσες ἀπὸ τὸ πάτωμα, νά ξεσκονίζω τὰ τραπεζία, νά παραγγέλω καφέδες και νερά για τούς πελάτες.

Τὸ Σάββατο βράδυ ὁ κ. Καλούδης κάλεσε τούς ἐργάτας του και τούς πλήρωσε τὸ ἐβδομαδιατικό τους, ὕστερα φώναξε και μένα και μοῦδωσε μισθὸ λίρα.

Εἶπα τρεμουλιαστὰ ἕνα «εὐχαριστῶ», ἔβαλα τὴ μισθὸ λίρα στὴ τσέπη μου και κατέβηκα βιαστικά και γρήγορα τές σκάλες Σὰν βγήκα στὸ δρόμο, ἔβαλα τὸ χέρι μου ξανά μέσα στὴ τσέπη, ἔπιασα τὴ μισθὸ λίρα και τὴν ἔσφιξα. Ἦτανε δικηά μου.

Ὁ Μεγάλος δρόμος φεγγοβολοῦσε ἀπὸ τὰ ἤλεκτρικά τῆς Δημηρχίας και ἀπὸ τές βιτρίνες τῶν μαγαζιῶν. Για μιὰ στιγμή στάθηκα σὲ μιὰ βιτρίνα τοῦ ἦτανε γεμάτη ἀπὸ παιγνίδια, σκέφθηκα νά μπῶ μέσα νά ἀγοράσω ἕνα παιγνιδάκι (χρόνια τώρα δὲν εἶχα πιάση στὰ χέρια μου ἕνα παιγνίδι), μὰ ἀμέσως μ' εὗρθε στὸ νοῦ πῶς τέτοια καλά πράγματα εἶνε για τὰ πλουσιόπαιδα και για τὰ παιδιά τοῦ ἔχουνε μπαμπά, κί' ἔσφιξα τὴ λίρα μου ἀκόμη πειὸ σφικὰ στὴ φουχτά μου και προχώρησα.

Και λίγο παρεκεῖ στάθηκα μπρὸς σὲ μιὰ βιτρίνα γεμάτη ἀπὸ ζαχαρωτά, ἀπὸ πάστες, σοκολάτες και τόσα ἄλλα καλά πράγματα, ποῦ τάχα στερηθῆ ἔδω και δυὸ χρόνια. Κί' ἐνοιωσα μέσα μου μιὰ ἀκράτητη ἐπιθυμία, νά μπῶ, και νά ξεδεύσω εἰς μου τὸ χρῆμα και νά φάγω, νά φάγω γλυκὰ ὡς ποῦ νά χορτάσω. Μὰ θυμήθηκα κείνη τὴ στιγμή πῶς ὁ μπακάλης και ὁ χασάπης εἶχαν προσδάλη τὴ μάννα μου για τὰ χρέη, ποῦ εἶχε κάμη ἐξ αἰτίας τῆς ἀρρώστιας μου, κί' αὐτὴ τὴ φορὰ ἔσφιξα ἀκόμη πειὸ δυνατὰ τὴ λίρα μέσ' στὴ φουχτά μου και πῆρα βιαστικά και γρήγορα τὸ κατήφορο για τὸ δωμάτιό μας.

Δὲν μπορῶ γὼ νά σὰς πῶ και νά σὰς ζωγρα-

φίλω τὴ χαρὰ τοῦ αισθάνθηκεν ἡ μάνα μου ἔταν τῆς παρεῶκα τὰ πρῶτά μου κέρδη. Θυμᾶμαι μόνο, πῶς ἀφοῦ ἔκλαψε πολλὴ πολλὴ ὥρα, ὕστερα εἶπε σὰν νὰ πικραμιλοῦσε—«ἔχουν τόσες καὶ τόσες ἀνάγκες τὰ παιδιὰ, μὰ πρέπει καὶ αὐτὴ ἀκόμη τὴ μισὴ λίρα νὰ τὴ δώσω στὸ μπακάλη γιὰ τὸ χρέος μας, γιατί πρῶτ' ἀπ' ἄλλα ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ φυλάγῃ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ὑπόληψί του».

Ἰστερα ἀπὸ μερικὲς μέρες μιὰ βραδυὰ μ' ἔστειλαν ἀπ' τὸ μαγαζὶ νὰ πάγω μιὰ φορεσιὰ στοῦ κ. Δρακούλη. Τί χαρὰ τοῦ πῆρα, σὰν εἶδα πῶς μούβαλαν στὸ χέρι δέκα γρόσια γιὰ φιλοδώρημα! Καὶ κατεβαίνοντας τὲς σκάλες, σκεπτόμουνα τί ἔπρεπε νὰ κάμω μ' αὐτὰ τὰ δέκα γρόσια, μὰ δὲν ἄργησα νὰ θυμηθῶ πῶς ὁ Νικόσ μας καὶ ἡ Ἐλενίτσα μας πήγαιναν στὸ Σχολεῖο καὶ εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ τετράδια κι' ἀπὸ μολύβια. Ἐτρεξα ἴσια στὸ χαρτοπωλεῖο.

Δὲν πέρχσε πολὺς καιρὸς καὶ κατάλαθα πῶς ὁ κ. Καλούδης ἄρχισε νὰ μὲ συμπαθῇ, γιατί κι' ἐγὼ πειὰ εἶχα τὸ νοῦ μου στὸ μαγαζὶ. Τὸ μεσημέρι μοῦ ἔδιδε τὸ περίσιο φηγητό του, τὸ ἑβδομαδιατικὸ μου τὸ ἀνέβασε σὲ μιὰ λίρα καὶ συχνὰ πυκνὰ μ' ἔστειλε νὰ πάγω κι' ἐγὼ πακέτα σὲ σπίτια κυρίων δπου μῶδιζαν φιλοδωρήματα.

Πέρασεν ἔτσι πολὺς καιρὸς. Ἰσως πειὸ πολὺ ἀπὸ ἄνα χρόνο.

Ἐνα βράδυ, κεῖ τοῦ ὁ κ. Καλούδης ἐτοιμαζό-

τανε νὰ πάρῃ τὰ μέτρα ἀπὸ ἄνα πελάτη γιὰ μιὰ φορεσιὰ, μὲ φωνάζει, ἀνοίρει ἕνα κατάστιχο, μοῦ δίδει ἕνα μολύβι στὸ χέρι καὶ μοῦ λέγει «γράφε ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Κεφελῆς 46-95...».

Σὲ μιὰ στιγμὴ ἔννοιωσα πῶς ὄλο τὸ αἷμά μου ἀνέβηκε στὸ κεφάλι, τὰ πόδια μου τρέμανε, ὁ λαίμμος μου ξεράθηκε καὶ πολὺ πολὺ δύσκολα κατώρθωσα νὰ ὁμολογήσω πῶς ξέχασα νὰ γράψω. Τί ντροπὴ!

Ὁ κύριός μου ἄρχισε τότε νὰ γράφῃ μόνος του καὶ συγχρόνως συνομιλοῦσε μὲ τὸν πελάτη. Ὅταν τέλειωσε, μὲ διέταξε ν' ἀκολουθῆκω τὸν κ. Θεμιστοκλῆ Κεφελῆ καὶ νὰ κάμω ἔτι μοῦ πει.

Στὸ δρόμο, ὁ καλὸς αὐτὸς κύριος μ' ἐρώτησε γιὰ τὸ σπίτι μας, γιὰ τὴ μάνα μου, τ' ἀδελφικὰ μου, σὲ τί Σχολεῖο πήγα κι' ὡς ποιά τάξι, πόσο καιρὸ ἤμουνα κοντὰ στὸν κ. Καλούδη καὶ τί ἐργασία ἔμαθα νὰ κάμνω ὡς τότε.

Τοῦ ἀπήντησα σ' ἄλλα αὐτὰ καὶ τοῦ εἶπα πῶς στοῦ κ. Καλούδη ἔμαθα μόνο ν' ἀνοίγω τὴ πόρτα, νὰ ξεσκονίζω, νὰ κουβαλῶ πακέτα καὶ τὰ παρόμοια.

Ἄκουσε, μοῦ λέγει, παιδί μου, κάθε ἄνθρωπος σ' αὐτὸ τὸ κόσμῳ ἢ πρέπει νὰ μάθῃ πολλὰ πλὴλὰ γράμματα, ἢ νὰ μάθῃ λίγα μὲν γράμματα, πολὺ καλὰ ὅμως μιὰ ἐργασία, μιὰ τέχνη. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ πηγαίνουμε στὸ Ζωγράφειο γιὰ νὰ γραφῆς ἐπὶ Νυκτερινὴ Σχολή, ἐκεῖ θὰ μάθης τόσα γράμματα, ἔσα χρειάζονται σὲ κάθε ἄνθρωπο, κι' ἀπὸ αὔριο

θα πω τοῦ κ. Καλούδη ν' ἀρχίσῃς νὰ μαθαίνῃς τὴ ραπτική.

Τὴν πειρὸ ἄλλη μέρα εἰ ἐργάτες μ' ἔδειξαν τὴν ἀπλὴ ραφή καὶ ἀργότερα τὲς πειρὸ δύσκολες. Σὲ λίγο καιρὸ μποροῦσα νὰ βοηθῶ λιγάκι τὴ μάνα μου στὰ ξενύχτια ποῦ ἔκαμνε πάνω στὸ ράφιμο.

Ἄπ' τ' ἄλλο μέρος στὴ Νυκτερινὴ Σχολὴ ἀρχισα νὰ ξυναθυμᾶμαι τὰ γράμματα καὶ τὴν Ἀριθμητικὴ ποῦ εἶχα μάθῃ στὴ τρίτῃ τάξι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, καὶ κάθε μέρα προῶδευα. Μὰ δὲν μαθέναμε μόνο γράμματα στὴ Νυκτερινὴ Σχολή. Οἱ κλοῖ μας εἰ διδάσκαλοι μᾶς μιλοῦσκανε καὶ γιὰ τόσα ἄλλα πράγματα ποῦ ξεχωρίζουν τὸν μορφωμένο ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν ἄγριο καὶ ἀπὸ τὰ ζῶα.

Ὅταν ὕστερα ἀπὸ τρία χρόνια τέλειωσα τὴ πέμπτη τάξι τῆς Νυκτερινῆς Σχολῆς, ἤμωνα πειρὸ ἕνας μορφωμένος καὶ καλὸς ἐργάτης τοῦ ραφεῖου. Ἐφθασε νὰ κερδίζω δυὸ λίρες τὴν ἡμέρα.

Ἵστερα ἀπὸ λίγες μέρες πέθανεν ὁ Λάζαρος ὁ ψυχρᾶς. Ἐνα ὀλόκληρο χρόνον ἦτανε παράλυτος ἐξ αἰτίας ποῦ ἔιαμνε κατάχρησι στὸ πιστό. Πέθανε καὶ ἀρῆκε σὲ μιὰ ἀπερίγραπτη φτώχεια μιὰ γυναίκα ποῦ μαρτύρησε στὰ χέρια του, καὶ τρία παιδιὰ ἀρρωστιάρικα καὶ κακομειριασμένα.

Τὶ τραγικὰ δράματα ξετυλίγονται μέσα στὰ φτωχόσπιτα!

Κι' αὐτὴ τὴ στιγμὴν ἔρχεται στὸ νοῦ μου ἕνα ποίημα τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ:

Εἶναι κάποιοι χλασμοὶ
σὲ κάποιες χώργιες ὥρες
δίχως ἀστραπέδροντα
κι' ἀνεμικὲς καὶ μπόρες.

Εἶναι κάποια δράματα
καὶ κάποιες τιμωρίες
δίχως ἥρωες τραγικαὺς
καὶ δίχως ἱστορίες.

Εἶναι κάποιε ἀφανισμοὶ
σὲ κάποιες ὥρες χώργιες
ποῦ σοῦ πέρνουν τὴ μιλιὰ
σὸν ζωτικὲς πανώργιες.

Εἶναι κάποια δράματα
σκληρὰ ξετυλιγμένα
στῆς ζωῆς τὰ ταπεινὰ
καὶ τὰ συνηθισμένα.

Τὲς ἀσάλευτες στεργιὲς
ἀνόητ', ἀγάλια, ἀγάλια
ὦ βαθειὰ καὶ ἀργὰ ποῦ τρών
τὰ γαλανὰ ἀκρογιάλια!

ὦ δραμάτων δράματα
μὲ σφραγισμένα χεῖλη
κι' ἄγραφτα κι' ἀφάνταστα
σᾶς παρατοῦν οἱ Αἰσχύλοι!

.
.

Ἄπο πολὺ καιρὸ ἔβλεπα πῶς ἡ μύνη μου καὶ
τ' ἀδέλφια μου μυχρινόντανε κάθε μέρα καὶ πειὸ
πολὺ μέτα σὲ κείνο τὸ ὑγρὸ καὶ σκοτεινὸ δωμάτιο
ποῦ καθώμαστε, κ' ἕνας πόθος μὲ κυρίευσε, νὰ
μπαρέσωμε νὰ νοικιάσωμε ἕνα μικρὸ σπιτάκι ποῦ νὰ
τὸ λούζη ὁ ἥλιος καὶ τὸ φῶς ἀπ' τὸ πρωτὸ ὡς τὸ
βράδυ.

Ἡ καλὴ τύχη θέλησε νὰ βροῦμε εὐκαιρο τὸ
μικρὸ σπιτάκι ποῦ καθώμαστε σὰ ζοῦσε ὁ πατέ-
ρας μας.

Τὶ χαρὰ! Τὶ εὐτυχία!

SISMANGOGGIO
MEGARD

1